

ACC. N:R M. 15357 : 1-32.

Landskap: Skåne Upptecknare: Aug. Mattsson, Borby
Härad: Ingelstad Berättare: " " "
Socken: Borby Berättarens yrke: f. d. fjärdingsman
Uppteckningsår: 1961 Född år 1874 i Borby

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lal och andra finrum.

m. m. s. 1-32

(skiss a° sid. 32.)

LUF 112

16/3-61.

Här är bra om är
av intresse för förhål-
landet husbondefolk-
tjänstefolk.

Det är många frågor i denna frågelista, som här fodras svar
men jag får mest säga att, så in i detalj kan jag icke be-
svara dem och det är väl knappast någon som nej kan göra det.

Det här gäller ju sal och andra finrum.

När byarna i Skåne på början av 1800 enskiftades
och en stor del gårdar måste rivas och flyttas till den plan
och nummer som lantmätaren bestämt, byggdes dessa gårdar
mycket provisoriskt, tid och kostnader tillät endast de nöd-
vändigaste byggnader.

När en 30 å 40 år förgift böjade enskiftet visa sina goda
värkningar åt de brukare som skötte sig.

På 1850-1880 talet rivas på flera gårdar efter hand och ersät-
tes med stora böningslängor.

De byggdes säkerligen med tanke på att ge utrymme icke
blott i dagligt bruk utan även vid festliga tillfällen för
hela familjen med släkt & vänner, vid bröllop, kristnagiller,
jula gille, födelsedagar och begravningar m m.

Fortsätt LUF 112 sid 2

Byggnaderna gjordes breda så att de kunde delas.

Något utrymme i gamla längan som kallades sal fanns icke.
Det var ^{bara} kökshus och baghus.

I den nya längan från gården räknat inreddes i allmänhet
först kök (stors) närmast gården.

Se bifogade blyerts-skiss. Förändringen skedde 1910/

Den lilla förändringen av en del av köket till
folkstuga jämvärdade ju icke på de andra rummen

Från folkstugan var även ^{sinvärdigt} en utgång till loftet
fastän detta icke synes på bilden skisser.

Däremot var förändringen till folkstuga mera
genomgripande på den andra gården Raftastan som
Vi besågo, men den kan jag icke rita av

Jag har heller icke kunnat rita efter skals då
jag icke har något mått, samt icke nu mer kan
fara ut och anteckna något.

Ålderen tar ut sin rätt. Det är väl bara en tids
fråga då jag icke mer kan skriva för värk i armar

Omkring 1880 började man att tapetsera väggarna i
stugorna. Den tapeten köptes i staden och bruket kom
väl från

Jag kommer i häg att man köpt tapeten för 25 öre rullen
hos handlanden i byn 1889

Man och en annan kvinna hjälptes åt att beläsa tapeten
på väggarna sommaren det året.

Det var borta när det skedde, men han sade ingenting
när han såg de blåmönstrade tapeterna på väggarna i
stugan. Jag antar att det då blivit allmänt att tapetsera
väggarna, i stället för att varje är vitkalkadorn.

Plummet i mitt föräldrahem tapetserade jag själv 1895
Då grände jag även papp på loftet i stuga och rum, samt
tapetserade med särskilda s. k. lofttapeter.

Jag lade då även brädgolv i kösthuset, samt cementgolv
i köket

I de gamla stugorna blev det vanligt att gränna fjök papp
på loftet samt antingen vitlignande den, eller tapeterna den
1890 talet

Åt gården n:o 51 Hans Thuvesson (Jan till Theodor) byggdes en flygel i vinkel med bostugslängan, där inrättades folkstuga med egen förstuga, vilken hade direkt förbindelse med det gamla köket 1893

Likaledes å n:o inrättades folkstuga och ny drängkammare genom nybyggnad i förbindelse med den gamla längan och köket 1920

Åt n:o 48 Boreby släkten Jernsons, ändrade jag det stora köket till folkstuga och mindre kök.

I folkstugan inrättades Agassis 1920

Åt n:o 61 inrättades folkstuga 1910

I de bostugslängor som vid sekelskiftet samt senare uppfördes inreddes köket för att där intaga de dagliga måltiden. Matrummet beagnades då flera gäster kommo på besök eller andre prominenta personer, som icke ansåg sig att bjuda förtäring i köket

Sådant sker ju än i dag både vid lantbrukarbostäder och större samhällen. Familjen äter ju mestadels i köket

Det var klyftan mellan arbetare och tjänstfolk
å ena sidan, samt bonden och den berutne jordbrukaren å
andra sidan, som de senast aktionerna på 1800 talet, förändra-
de och ledde till att arbetarfolket skulle ha särskilt
mestrum. Därigenom vidgades klyftan ytterligare mellan
arbetagivare och arbetstagar.

Ordföranden för sociala reformer föra genom byggen
glattare och drängar bildade fackföreningar, samt ställde
större anspråk på både bortid och löst. Arbetstiden blev
kortare och arbetslönen fördrades högre.

Det började även talas om att där skulle eldas i dräng
och rikhemmare. Detta var ju rent oerhört

Det tog också sin rundliga tid innan det blev utflöet
ända till 1930 talet och då med visst föreläggande
såg vel det ty jag var fjärdingsman i Bonby till år 1936

Den generation som då var arbetagivare omkring sekul-
kunde icke fatta att arbetaren även skulle ha bättre
både bortid o löst, då hans hushållsfolk hade det bra

Sedan folkstugan tagits i bruk förändrades den
förra storstugan till matrum.

De väggfästa bänkenorna togs bort och uppsatte till en
del i den nya folkstugan.

Ett stort utdragbart bord anskaffades ävensom matrums-
stolar, Buffé, Linnemöbblar, (möjligen fönsterbord)

Slappad soffor.

Dessa möbler, som mestadels voro tillverkade av bonad ek,
i några fall målade i ekfärg helt eller delvis, tillverkades
någon gång efter beställning hos möbelsnickare på orten i
början slutet av 1800 talet,

Mestadels köptes de hos möbelhandlare, fabriktillverka-
de.

Matrummet användes även som folkstuga inrättats, som
måltidsrum då mycket arbetskfolk var samlat om hösten
på en gång, träskörning med angärds på 1890 talet, kunde
20 personer på en gång äta middag och då blev det icke rum
i den lilla folkstugan som endast var avsedd för tjänarna

Uppvärmning
Kösten överallt under hela 1900-talet skedde uppvärmning-
en med iltluggar eller som den allmänt kallades järnkä-
uagn, vilken eldades från den öppna skorstenen (illaren)
I och med förändringen i stugan eller otugerna ty längan
var delad i mitten så att det mestadels fanns 2 otugor, därvid
den ena kallades innerstugan, vilken vanligen var husbonde-
folkets och barnens soptum
I och med ytterstugan = folkstugan ansettes till matrum
skapades metallugn, vikingugn, illuminationugn, m fl.
Eller som skedde till Thure Hanssons n:46 (Den gården som
vi först besögs i vintern) Där uppvärms i stället för järnugnen
(som rådde och uppvärms av en arbetare i hans bostad)
Pottugn som stod mitt emellan rummen och eldades ~~av~~
i matrummet med vikingugn ^{låg} var röi gick in i pottugnen
På så sätt uppvärms båda rummen
Detta skedde omkring sekelhäftet
Förhållandet var likartat, med de flesta gårdar, fastän tiden

fastän tiden kunde variera på flera år när årdriingen ut
fördes på olika gårdar.

Det var mestadels som på de gårdar som folkstuga inreddes
vilka hade 3 å 4 tjänstefolk i daglig kost och brennvin, och som
ville anse för en bättre samhällsklass.

Dräng och ynga var för 1880 talets bönder här på Öster-
len, mindre vändiga personer,

de skapade själva socialister, med sitt uppträdande, mot
sitt tjänstefolk, Dock gavs det många undantag.

Man har glömt att nämna att brädgolven försågos med
barkmattor och fönsturen i fönsternen med långa gardiner
i olika utfärande, vid samma tid = sekelskiftet samt
snare intill 1914.

Brakta tidpunkten när olika gårdar utförde dessa omänd-
ringar ser det är möjligt att faställa nu sedan 60 å 80 år
förflutit sedan det genomfärdes och detta skedde med
ästionder mellanrum på skilda ställen.

Salen; Det forna keistehuset, var merändels ett stort rum, som endast användes fordom vid gästbord, bröllop, barnbarn begravningar, då många personer söt voro samlade och utrymmet icke förlog i de övriga rummen.

Efter 1850 talat började det att föras med uppställningsanordning, mestadels poltugn, särskilt då nya bänningar längre utfördes.

Det var i stort sett envarmt möblerat avsett som det var för keistor och skåp.

Då emändningen förtogs för folkstugans tillkomst flyttades keistorna till ett mindre rum, eller många gånger till vindrummet, sedan byrå-linneåsar och skorier anskaffats. Dessa möbler voro hergiftsmöbler, som anskaffades vid giftermål 1850-1900-1910.

Ovannämnda möbler kompletterat med reent divanbord och soffor antingen ligg eller sittsoffor samt stolar med släta rullningbotten, var huvudsakliga möblerna. Dessa möbler voro i de fluta fall polerade i alm eller valnöt.

polerade i alm eller valnöt, samt även björk
I granburet där jag nu bor, finns en ämka i 80 års ålder
som innehåller sin moders hengiftsmöblemang från 1870 talet
tillsänket i Uftad.

Modern kom från Lodenup och gifte sig å n:o 5 Bonby
Gården kallas nu Larbo

Detta möblemang varar jag sett Buffe, linnestolar och
i polerad valnöt samt stolar i massiv ek, är så enkelt
så jag är säker på att något liknande icke står att se
åtminstone på landet.

Möblemanget är även så väl bibehållet och behandlat
att man kan ofeligen förundras sig efter att varit i mer
än 80 år. Detta är ju ett enastående fall, men jag vet
vad jag skriver och som yrkesman förtjänar mig på saken
I en bok med titeln "En socken berättar" utgiven
1945 av Harry Nohalmsberg sid 131 är fotograferad en
reminiscens av salen å n:o 5 Bonby Manns Örnverns
gård 1890 talet (Frader Örnverns förfäddra hem)

Salen på Präststaden var möblerad i likhet med salen på Oskars Thuvessonens gård, med ett s.k. divanbord mitt i rummet bevärad på sidorna. ett antal stolar stoppad sitta. Då rummet icke användes utan vid större festligheter som jag förest skönt, var den avsedd att ge utrymme för mera folk än vanligt.

Sämenot var salen i Thure Oskarsens gård, mycket sparsamt möblerad.

Jag kommer ihåg att mor och jag stodo på backen vid vänt hem på nr 46 (samma nr som både gudarna hade) år 1881 och räknade flyttskjutarna till 22 stycken vilka kommo från Lidenen med hemgiften till Carluf Jönsson, som då flyttade och gifte sig med Oskars Oskarsen år nr 46 Borby (senare bleo gården kallad Präststaden) en gård då omkring 110 tld. Året efter stodo vi på samma plats 1882 och räknade flytt skjutarna då Lena Jöns dotter Kerstin flyttade till Thure Oskars gård nr 46 Borby (Brider) Det var 12 flytt skjutarna. Efter många år hade jag som mickare tillfälla

tillfälle att se och jämföra de möbler som 1880-1882
fördes till berörda gårdar

De möbler som komms till Oskarson Oskars gård voro polerade
i alm valnöt eller björk

De möbler som fördes till Thure Oskars gård, voro alle målade
och idade i ramma färgten som orangerörda

Thure Oskars gård hade cirka 60 pld.

Det var endast gårdar om 50 plk och däröver som ärdade
det forna kistehuset till val

Det var som jag föret sagt tecken på välmåga och
klasskillnad.

Tänner det blev brukligt att på 1870 å 1880 talet samt
även senare ändra kistehuset till val, genom att placera kistor-
na på annan plats, användu även kistehuset vid sadlarna sam-
kaän som jag föret sagt

Jag minnes år 1898 då jag som oridkare var med och byggde
^{Andamts} ~~Andamts~~ hus hos Ola Larsson i Flagerstad (Professorn Sigfrid
Larssons morfar) då dansade vi i kistehuset när där var
timmergille.

Se vid 11 V. Skall vara underlagshus hos Ola Larsson i Hage
stad, då damade vi i kösthuset när där var timmergille,
Kvinnorna stod intill väggarna, på dem satt vi på locket när
vi vilade oss. Ett bord som stått i kösthuset hade flyttats
in i stugan, Vid detta satt quibbarna och spelade kort
Möbleringen i salen, var en olik, beroende del ekonomien
del viljan att ha ett finrum

Jag kommer icke ihåg om väggarna där var tapetserade
eller endast vit kalkade, vilket senare var mest vanligt
i kösthuset 1897.

Det var endast keppgardingar för fönstren vill jag min-
nas. Någon uppvärmnings anordning fanns icke
Enda uppvärmningen i den beringslången var utliggeren
= Järnkakelugnen. 1897

Väggarna i stugan voro tapetserade med tapeter i någon mörk-
blommig färg, golvet var brädgolv som sandades med vit havs
sand. Jag minner icke säkert, men jag antar att kösthuset
var valt med kullerstenar, möjligen tegelstensgolv i fönstugan

I mitt föräldrahem, småbuckarhuset nr 46 Bourby å
5 fld. uppfört nästan nytt 1877 bestod av förstuga, stuga
& med utliggare kök med äppen skorsten, eldstad bakugn
kisthus och ett rum, där fönsternas mitrorer
alla väggarna voro vitkalkade i alla rummen.

I stugan och rummet var brädgolv, i kisthuset bestod gol-
vet av stampad lera. I kök och förstuga ar olikformade
kalkstensplattor

I väntsal med boningshuset var en byggnad som bestod av
loge intill köket lagolu och ställ för les och ovir

Utliggaren järnkakelugnen (Kakelugnen var allmänt
namnet på denna uppvärmningsanordning runt om i byarna
här omkring) i mitt hem smordes den en gång om året med
stenkoltjära så att den blev blank. Detta skedde vanligen
den 22-23 december varje år, då även väggarna nykalkades
Samma var förhållandet i gårdarna

Skredder Skuvesson skrev en gång att en gubbe som kal-
lades Ola Thomassen, som ^{och} smorde kakelugnen i hans hem, lille-
juleafton 1888

Solven i byggnaderna på landet under
1800 talet

De byarna närmast omkring Borrby voro i allmänhet
trädlösa, d. v. s. fur och gran saknades till byggnadsvirke
Timmer och bräder hämtades närmast från Limishamn
till järnvägar och stationer kommo till, eller något part upp
lastat med timmer ständade vid Sandhammarleusten
Därför var brädgolv i boningshusen sålynta, även i
förmögna hem ända till 1850 talet

Lergolv var mycket vanliga

Den boningslängan som reos och flyttades till oisvaranda
Herr och fru gård å n:46 Borrby år 1874 och där jag
är född 1874 hade endast lergolv både i stuga och bakhus
Den länga som jag skisserat i skissen som Ni lånade och
lydligt avritat hade haft lergolv.

Det sig jag när den reos 1895. I lergolvet under bräd-
golvet var upphuggda rännor för bolterna

Denna gård låg i bysamhället och hade icke varit flyttad

En gammal böningslänga på n: 47 låg på andra sidan vägen
vi n: 46 gård. Där bodde släktfolk till rekultiveringen 1900
Där var tegelgolv i hela längan utom kök o förtuga, som
hade kullersten och flisgolv. Denna länga var byggd omkring
1830

Som smickare lagade jag brädgolv i Per Erik's gård i Uranary
öfver ¹⁸⁹⁴ vägen. Brädgolvet där var lagt ovanpå tegelgolv
Nu invänder någon att de som lera allmänt användes till
fyllning under brädgolvet, men där var stor skillnad om
leran varit hopstämpad till att gå på, eller endast som fyllning
På trädgårdarna var allmänt tegelgolv i stället

De finnas väl än i dag

Det fordrades stor omsorg och mycket arbete om ett tegelgolv
skulle bli hållfastt att gå och köra på

Det lerakiktet om 30 à 40 cm utbreddes jämt samt befriades
från smårsten åtminstone i ytan. Därefter fuktades det
med vatten så att hela lagret blev genomfuktat. Därefter
stämpades det samman med s. k. jungfru, lika som smårsten
na användes

som stenslättern användes, det sletades även med salt
eller lake för att icke bli grött och framgår tydligt

Med flera dagars mellanrum stampades det änyo flera
gångar. Det ställdes även till dans när det var nära fäst
Min far hade ny loge 1898 och vi dansade där 3 lördagar
i rad, blev där märkt efter lekarna stampades detta
igen med st. yungfrun. Detta golv ligger där än, fastän där
kört mycket på det

Det var sålunda även logen i de forna kösthusen.
När de upträdde till val lades brädgolv över på logen.
Det var ju bra underlag.

Brädgolven lades av tjäcka oqväntade bräder och spikades fast
i träbjälken med hemmasmidde spik

Brädgolven liksom de forna logerna sågades och beständes
med vit huvrand (alltså om sandring längre fram)

Där jag tjänade 1891 & 1892, skeddades bräd golvet i stora
stugan vid jult och midjark och midsommar

Efter skurningen lades hemvävda mattor som täckte

som töckte mest hela golvet.
Då fick vi sätta träskorna o träskostövlarna i förtugan eller
på trappan då vi skulle intaga våra måltider.

Efter helgen i helva januari togs mattorna av och golvet sandades varje morgon efter att blivit sopat med björk eller
gungkvast. Sedan behöll vi skorna på när vi gick in
Samma var förhållandet överallt på 1880 o 90 talet
Man tog icke träskorna av sig, nämligen om de voro mycket
smuttiga, man fick ju sand under fötterna, vilket
kändes obehagligt.

Det andra året 1892 som jag tjänade där, togs icke mattorna
av, utan bara togs ut och tvättes, samt lades på igen och
länge ligga där hela året, både när golvet var mycket
och renare. Vi måste sätta träskorna i förtugan, vilket vi
oro stolligen missnöjda med
Jag kom till i häg allt en av fjä trädsmännen om vintern
1892 vid måltiden gick in med sin braddskadde träskostövel
så att mattorna följde med skodon. Detta tog husbonde

Detta tog husebondefolket mycket illa upp, men å
andra ^{siden} var det bevis att dessa stötlarna av, dels blavo skorna
kalla att teja på igen i den kalla och våta kläkotensbelagda
och våta fjärdugan

De mattor som jag där såg användes var dels frimattan
dels mattor vävda av grövre ullgarn i någon enkel konstväv-
nad. I fönstret var sådana mattor på golvet, samt långa
frädgardiner för fönstret

I stugan var endast keppgardiner ovan till på de små fönstren.
Fönstret och dörrens reservskiktet var som synes på
skivan en nyare utbyggnad mitt för stugan

Så övrigt var den böningslänga som de användes möjligen
80-90 kanske 100 år gammal.

Så den hade ju legat på samma st. plats sedan ironis
tid (Per Ingemans gård nr 61 Borby = Det rista gårdnumret
i Borby.)

Jag har talat om att golven efter vapningen varje morgon
bestredes med sand. Sanden hämtades från

Landen hämtades från gjöstranden söder om Borrby (Sundham-
onestranden) Detta var allmänt bruk i byarna norr om
Borrby, Hammenhöj, Flannar, Smedstorp & Henestad till och
med från St Olaf kommo skjutna för att hämta sand.
När jag gick i skolan 1880-1889 såg jag om vinturen under
middagsrasten, särskilt när det var bar frost, ett stort antal
hästskjutna från ovannämnda socknar hålla på torget vid
kyrkan och fodra och vatta hästarna.

Det kunde ibland vara ända till 9-10 par skjutna
alla hade de varit vid sjön och hämtat sand.

Att det var så många som ködde just den vägen berodde på
som jag senare fått veta; att Borrby hemmen lagat och i stånd
satt vägen ned till stranden.

Vid en gård ett litet stycke från stranden upptogs en
avgift av 50 öre för varje fordon, som icke var från
Borrby. Det var s. k. väggavgift, för att underhålla den
enballede vägen till havet, som berömda socknar fick
erlägga för att få hämta sand.

Vad jag skrivit på "utförligt om sandhåntning, beror på
att jag ville poängtera; att sanding av golen var lika
med vad jag skrivit om Bonby i de veckorna som jag följt
nämt

Stämman på Baghus "kistehus" = kistekammare var
namn på rummen i bostadslägen Gommastue och väste
närades och funnas icke.

I Baghuset förvarades matvaror saltkar, bröd, torikat och rökt
slätk. Om vintern även potatis till dagligt bruk

I kistekammaren, kistens innehållande linne och sängkläder
för samtida bruk, dymras lakan, samt på de ställen där
icke klädkäp fanns även gängkläder, skodon av bättne
slag. Övriga klädkäp fanns på förmögna ställen.

De nu nämnda möbler måste ju vara säkra förvaringsplat
mot ohyra. Golvvet utestängde icke ohyra (utleder på danska)
så säkert, som brädgolv

Och med andra möbler som byrå cheffonier buffe, anskaffade

I Baghuset förvarades ett litet föråd av glas och porlän

anskaffades, som jag förut sagt och brudgövet tillkommet
behövdes icke så många kistor. De flyttades sedan till vinden
och användes till annat ändamål, förvaring av till exempel
av malt, mjöl, m m,

eller
ett uppvärms salen i det gamla kösthuset var icke möjligt
förän en extra röströk blivit uppmärskad.

Tidpunkten kan jag icke utrygga, ty den var så olika.
För år år 1860 & 1870 har det icke skett.

Det elektriska ljuset kom till Borby 1912

I de gärdar som jag förut nämnt, fanns en otäna taklampa
med glasprismor både i sal och matrum vid sekelskiftet
I bland monterades elektriskt ljus i den gamla fatigenlam-
pan. Dekoration på tak och väggar höjdes icke förekomma
förän på 1920 talet

Panel på väggarna, det skulle i så fall varit i matrummet
fanns icke, fast det var brukligt i staden. Jag har själv ut-
fört matsalpanel i malmö 1903

Stöbleringsfrågan är rent omöjlig att nu bevara

Möbler kunde dels beställas hos snickare på orten,
jag tillverkade gjäls videna både polerade och för målning.
De kunde vid riketsöfverflyttning köpas både hos möbelhandlande
här på landsbyggen och i staden, samt även å auktion.
Någon övermåleri av gamla möbler har sällan förekom-
mit.

Gungstol fanns ofta i bondehemmen. Den stod då ibland
i salen ibland i sovrummet (innerstugan).

Den köptes färdig hos möbelhandlanden och kunde vara
av olika typer och utföranden. Den var mestadels fabriks-
tillverkad. Vänrestolar; Det rammet har jag icke hört
på stolar. Däremot var det vanligt att köpa fabriksstolar
hos handlanden på både land och stad. De tillverkades
i Skövde i Pindland. Det var s. k. pinnstolar av fennisk
björk. De voro allmänt i bruk både i firrum och i dagligt
bruk, på 1890 talet samt senare.

Från samma fabrik kommo även gungstolar både med
stälhjulen och okenor.

Om jag skall summerfatta Sulems anordning, så var den på de burgnare ställena endast avsedd som del som firrum del som sovlingrum vid gille för släkt och vännen men den var på många ställen sparsamt eller knappast möblerad för besök, utan utrustades och utdädes vid större viktiga tillfällen.

På Råftasten under 1830-talet icke möblerad, utan användes för utslag av brödsnurrar. (Sådana vävla)

Salen stod ibland som firrum, ibland som reseum som fort kunde ändras vid behov.

Soffa och spegel fanns i salen och den kunde även användas till att övernattna i; då det var gille och gästerna icke kunde vara hem på grund av möbler.

Då bäddades både i soffan och på golvet

Jag har aldrig legat i någon sal och här den pyntades vid högtiden kan jag icke säga, för jag och min familj tillhöro icke den samhällsklassen, som var inbjudna gäster hos bonderna vid skedskiftet

I de bergens hemmen på 1820 talet och senare till 1914
fanns salen till, mer eller mindre ordentligt utrustad.
Den användes många gånger som säsommars för
de ställen där hemväsende förekom

Salen var ett stort rum i gården som kunde använ-
das till vad som behövs, på något eller några ställen för
stöt, på andra ställen som reservrum för allting.

Förhållandet mellan herbonde och tjänstefolk har
i hög grad bidragit till ändrade förhållanden

sedan pigan efter arbetsdagen slut på kvällen kunde
befälles att skura golven till kl 11-12 på natten

blir det icke lätt att hålla fint (vidant kunde förekom
1880 och 1890) Då fanns ju brädgolv i bostadsrummen

Efter första världskriget 1930-1930 kvarlevades många
bondhem, som skaffat möbler och belysning under dyrtiden

Möblerna såldes på konkurs auktion för en gottstycken
ty de yngre som skulle sitta bo, måste nöja sig med 2 rum
och kök och utrustningen har blivit allt den som icke oml

har minst 20000 kr inkommit ~~att~~ han hålla hembiträde om
vidant står all uppbringa

Det var vanligt att ha en större spegel ex: 1,2 x 0,5 m
uppmonterad på 2 styck övervada ben med en smal skiva i 20 cm
hålerad i samma färg som ramen.

I F. h. soadettyspeglar, gleret nika 35 x 25 cm i ramm och
2 övervada pelare fastsatta i en utdragslåda. Denna stod van-
ligen på byrå, övriga smgl speglar kunde även förekomma i
matrum & sovrum.

I gärdar där vägen var mörkelrik var då ofta piars, på
Prestaten fanns piars i matrummet = (den forna folkstugan)
Solen stod ofta oöddad länge tiden under vintern
Glemvärda mattor både s. h. sammattor och mattor av ullgarn
i nästan alla rummen på 1890 talet och senare

Större mattor som täckte största delen av rummet, förskom
ide försån efter sekelskiftet.

I detta sammanhang kan jag tala om att sammattor användes
med 1961 i nästan varje rum, sedan även kända gubmattor även
användes

Det är ju en given sak att nya inredningar och möbleringar hemma från en mere förmögen källa, än bonden var förr. Men bondens ekonomiska och inre förändringar i livsföringens tillåt sådant, ville ju han ha lika dant.

Vid någon större auktion på en henegård kunde även någon eller några möbler komma till bonden handlanden etc.

Giftbröd mellan borgare i staden och bondflickor från byggen förekom ofta på 1880-1890 talet.

Jag vet utan att namnge, att två flickor från Bonby från olika bondgårdar blev gifte med borgare från Timris hamn, vilka övermånade tid och blev stammoder där till en stor släkt.

Högkonjunkturer under första världskriget inverkade mycket. Den eller varannan bonde här på öden skaffade sig nya åkragnar o. k. Viktoriagragnar och sen efter andra världskriget hade skaffat sig automobil.

På 1920-talet ³⁰⁶ såg man ofta Viktoriagragnar, låga vagnar med hög kuskbröck och låga stoppade väsen med fotostack, samt

samt föryränd med vätryckade ardennerhästar, med selar med
nyttburenberlag, vid högtidliga tillfällen.

Var äro de nu? ¹⁹⁶¹ Det är sällan man ser en häst på vägarna
långt mindre någon fin åkravn.

Se man någon häst är han vanligen föryränd en stor gammal
hjuls lastvagn. Så kan allting förändras, på bara 20 år.

Vid sketschitet, började linoliummatten att användas
efter hand i de dagliga rummen på de gamla gårdar.

Den nya golvet lades, målades de merändel, med golvlack, som
efterhand börjat komma i marknaden.

Jag kan icke med bestämdhet säga om salen förseddes med
linoliummatten, men jag tror icke att så varit fallet.

I salen okunde nog det gamla brädgolv, så länge salen
användes för vitt utymningliga ändamål, vilket förvarn
när fester, bröllop och födelsedagar m.m. började att
mera allmänt hållas på restaurangerna och hotellen här
på orten i Böjan av århundradet.

Den nya restaurangen upptogs efter den andra för att smyga
dena tillställningar

Länskillt längts med kusten, Dörby Strandbad och
huvud Strandbad, Lidnerys Strandbad, Gislöfs Sjöarna
Plattsbullen Smedstuga.

Det var bekrämmande för värdskapet, att ackordera och betala
ett visst belopp för varje kvart, än som att ha tillställningen
dumma, som i förra dagar

När någon ^{fest} tillställning skulle förtägas i ett bondehem
på 1880-1890 talet, gjordes förberedelser halva år i förväg
och med i ordningställa rummen, med gardiner mattor
möbler etc, dels kanske en ny köksgång, och komplettering
av servis.

Å 1900-1920 lånades en stor del av servisen hos handlan-
den på orten, som på samma gång fick sälja sina varor till
festen.

Umgänget mellan husbondefolk och tjänstefolk, var alltså
eller mycket sällan så intimt att tjänarna stodo i samma
klass. Därför upphörde det av sig självt, när inga tjänare
stodo att få, och förtjänarna och husbonde icke orkade att av
lösa dem

Det har icke varit brukligt att barnen i familjen skulle ha egna rum åtminstone icke i bondefamilj på utan landet.

Barnens sovplats var anordnad i föräldrarnas sovrum när de gick i skolan. Om de efter konfirmationen skulle deltaga i jordbruksarbetet som dröngar eller piger, fick de använda dräng och quistammare som sovplats, eller möjligen salen, om den icke var allt för fint möblerad.

Jag tjänade 1892 tillammans med en dräng som uppgav att han och hans fru alltid låg i en soffa i salen, sedan de blivit vuxna. Han var född i ml. Hörsen.

Det hände nog sällan åtminstone på detta århundrade att ett så stort rum som salen var inredda i gammal koningslänga, möjligen ett mindre fönrum, med stoppad soffa beklädd fönsterbord 6 4 i 6 stolar, man skulle kunna kalla det högårsrum, ty det användes icke och man fick bara stå i dörren och se på gränslåten, ty där var förnämligt plats att gå in och röra sig.

^{skivan på}
Jag sammanfattar frågorna sålunda

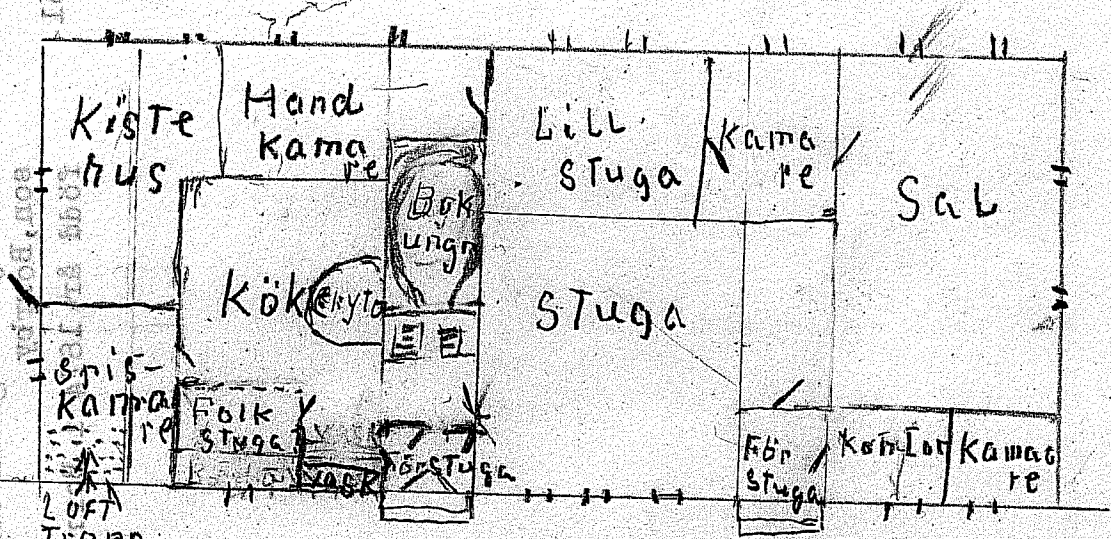
Vid nybyggnader av bostadshus på landsbygden under tiden 1850-1890 i gårdar mellan 30-70 tunnland planerades ett stort rum i bostads längan mestadels å ena gaveln, för att i bågen kunna inredas till vad som helst, kökshus, värkammare eller till samligarum vid festen, biollop eller begravning. Det kunde vid värdnåda tillfälle, möbleras med bord och ~~stolar~~ stolar lånade bord och stolar, från grannar eller gods väner.

Det blev ju då ett tillfälligt matrum.
De mera förmögna möblerade det efterhand och då blev det kallat sal.

Under första världskriget användes salen till ~~nytt~~
på Präststen, till utslag för spannmål.
Ågaren då hade den aldrig möblerad.

M. 15357:32.

Thure Hanssons beringslänga nr 46 Borrby
Byggt av hans fader Hans Persson 1880

Skien är minnet av chef Mattsson 1961
Det var denne länga som vi först besågo